ARREST VAN HET HOF (Vijfde kamer)

1 augustus 2025 *

„Hogere voorziening – Beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Oekraïne – Besluit 2014/145/GBVB – Artikel 1, lid 1, in fine – Beperkende maatregelen opgelegd aan een natuurlijke persoon die verbonden is met een andere natuurlijke persoon op wie zelf beperkende maatregelen van toepassing zijn – Begrip, verbonden' in het geval van twee personen die door een familieband verbonden zijn"

In zaak C-703/23 P,

betreffende een hogere voorziening krachtens artikel 56 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie, ingesteld op 16 november 2023,

Elena Petrovna Timchenko, wonende te Genève (Zwitserland), vertegenwoordigd door S. Bonifassi, T. Bontinck en E. Fedorova, avocats,

rekwirante,

andere partijen in de procedure:

Raad van de Europese Unie, vertegenwoordigd door M.-C. Cadilhac en V. Piessevaux als gemachtigden,

verweerder in eerste aanleg,

Europese Commissie, vertegenwoordigd door M. Carpus-Carcea, C. Giolito en H. Krämer als gemachtigden,

interveniënte in eerste aanleg,

wijst

HET HOF (Vijfde kamer),

samengesteld als volgt: M. L. Arastey Sahún (rapporteur), kamerpresident, D. Gratsias, E. Regan, J. Passer en B. Smulders, rechters,

advocaat-generaal: L. Medina,

griffier: A. Calot Escobar,

* Procestaal: Frans.

gezien de stukken,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 10 april 2025,

het navolgende

Arrest

1 Met haar hogere voorziening vordert rekwirante nietigverklaring van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 6 september 2023, Timchenko/Raad (T-361/22, EU:T:2023:502; hierna: „bestreden arrest"), waarbij haar beroep is verworpen dat strekte tot, ten eerste, nietigverklaring van besluit (GBVB) 2022/582 van de Raad van 8 april 2022 tot wijziging van besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (PB 2022, L 110, blz. 55), en uitvoeringsverordening (EU) 2022/581 van de Raad van 8 april 2022 tot uitvoering van verordening (EU) nr. 269/2014 betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (PB 2022, L 110, blz. 3) (hierna gezamenlijk: „oorspronkelijke litigieuze handelingen"), en voorts van besluit (GBVB) 2022/1530 van de Raad van 14 september 2022 tot wijziging van besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (PB 2022, L 239, blz. 149), en uitvoeringsverordening (EU) 2022/1529 van de Raad van 14 september 2022 tot uitvoering van verordening (EU) nr. 269/2014 betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (PB 2022, L 239, blz. 1) (hierna gezamenlijk: „litigieuze handhavingshandelingen"), voor zover de oorspronkelijke en litigieuze handhavingshandelingen (hierna gezamenlijk: „litigieuze handelingen") haar betreffen en, ten tweede, vergoeding van de immateriële schade die zij stelt te hebben geleden als gevolg van de vaststelling van deze litigieuze handelingen.

Toepasselijke bepalingen en voorgeschiedenis van het geding

2 De feitelijke en juridische context van de zaak wordt uiteengezet in de punten 2 tot en met 16 van het bestreden arrest. Voor de onderhavige procedure kunnen zij als volgt worden samengevat.

Besluit 2014/145

3 Naar aanleiding van de invasie van Oekraïne door de strijdkrachten van de Russische Federatie op 24 februari 2022, heeft de Raad van de Europese Unie op 25 februari 2022 besluit (GBVB) 2022/329 tot wijziging van besluit 2014/145/GBVB betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (PB 2022, L 50, blz. 1) vastgesteld.

4 Artikel 1, lid 1, van besluit 2014/145/GBVB van de Raad van 17 maart 2014 betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (PB 2014, L 78, blz. 16), zoals gewijzigd bij besluit 2022/329 (hierna: „besluit 2014/145"), verbiedt de binnenkomst op of doorreis via het grondgebied van de lidstaten van natuurlijke personen die voldoen aan de

criteria van met name de punten a), b) en e), van die bepaling, terwijl artikel 2, lid 1, van besluit 2014/145 bepaalt dat de tegoeden en economische middelen worden bevroren van natuurlijke personen die voldoen aan met name de in de punten a), d) en g) bepaalde criteria, die in wezen identiek zijn aan de onder a), b) en e) van artikel 1, lid 1, van dat besluit vermelde punten. Voorts bepalen artikel 1, lid 1, in fine, en artikel 2, lid 1, in fine, van dat besluit dat dergelijke beperkende maatregelen met name ook kunnen worden opgelegd aan natuurlijke personen die verbonden zijn met natuurlijke personen op wie, op grond van bovengenoemde criteria, zelf beperkende maatregelen van toepassing zijn.

5 Artikel 1, lid 1, van besluit 2014/145 luidt als volgt:

„De lidstaten nemen de nodige maatregelen om binnenkomst op of doorreis via hun grondgebied te beletten van:

a) natuurlijke personen die verantwoordelijk zijn voor, steun verlenen aan of uitvoering geven aan, acties of beleidsmaatregelen die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne, of de stabiliteit of veiligheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen, of die de werkzaamheden van internationale organisaties in Oekraïne belemmeren;

b) natuurlijke personen die materiële of financiële steun verlenen aan of profijt trekken van Russische besluitvormers die verantwoordelijk zijn voor de annexatie van de Krim of de destabilisatie van Oekraïne;

[…]

e) vooraanstaande zakenlieden die betrokken zijn bij economische sectoren die een aanzienlijke bron van inkomsten vormen voor de regering van de Russische Federatie, die verantwoordelijk is voor de annexatie van de Krim en de destabilisatie van Oekraïne,

en natuurlijke personen die met hen verbonden zijn, als opgesomd in de bijlage."

Verordening nr. 269/2014

6 Op 25 februari 2022 heeft de Raad verordening (EU) 2022/330 tot wijziging van verordening (EU) nr. 269/2014 betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (PB 2022, L 51, blz. 1) vastgesteld.

7 In deze context heeft de Raad in artikel 3, lid 1, onder a), d), g), en in fine, van verordening (EU) nr. 269/2014 betreffende beperkende maatregelen met betrekking tot acties die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen of bedreigen (PB 2014, L 78, blz. 6), zoals gewijzigd bij verordening 2022/330 (hierna: „verordening nr. 269/2014"), dezelfde criteria ingevoerd als die welke in punt 5 van het onderhavige arrest zijn weergegeven.

Litigieuze handelingen

Oorspronkelijke litigieuze handelingen

8 Op 8 april 2022 heeft de Raad, gelet op de ernst van de situatie in Oekraïne, de oorspronkelijke litigieuze handelingen vastgesteld. De overwegingen 6 en 7 van deze handelingen luiden als volgt:

„(6) In zijn conclusies van 24 maart 2022 stelt de Europese Raad dat de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne een grove schending van het internationaal recht vormt en tot enorm veel dodelijke slachtoffers en gewonden onder de burgerbevolking leidt, en dat de [Europese] Unie bereid blijft om mazen te dichten, daadwerkelijke en mogelijke omzeiling van de reeds vastgestelde beperkende maatregelen aan te pakken alsmede snel verdere gecoördineerde zware sancties op te leggen aan Rusland en Belarus om de Russische mogelijkheden om de agressie voort te zetten op effectieve wijze te dwarsbomen.

(7) Gezien de ernst van de situatie is de Raad van oordeel dat beperkende maatregelen op moet worden gelegd aan vooraanstaande zakenlieden in economische sectoren die een belangrijke inkomstenbron vormen voor, en aan personen die steun verlenen aan, of profiteren van, de regering van de Russische Federatie en aan met die personen verbonden natuurlijke personen, met inbegrip van familieleden die hier onterecht voordeel bij hebben."

9 Voorts is bij deze handelingen de naam van rekwirante toegevoegd aan de lijst in bijlage bij besluit 2014/145, respectievelijk aan die in bijlage I bij verordening nr. 269/2014, om de volgende redenen:

„Elena Timchenko is de echtgenote van miljardair Gennady Timchenko, die op de lijst is geplaatst bij besluit [2014/145]. Zij is betrokken bij zijn publieke activiteiten via de Timchenko Foundation. Zij profiteert derhalve van Gennady Timchenko, die verantwoordelijk is voor het verlenen van steun aan acties en beleidsmaatregelen die de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne ondermijnen en voor het verlenen van financiële en materiële steun aan, en het profiteren van, Russische besluitvormers die verantwoordelijk zijn voor de annexatie van de Krim en de destabilisatie van Oekraïne."

Litigieuze handhavingshandelingen

10 Op 14 september 2022 heeft de Raad de litigieuze handhavingshandelingen vastgesteld teneinde de tegen rekwirante vastgestelde beperkende maatregelen te verlengen. Deze handhavingshandelingen zijn gebaseerd op dezelfde gronden als die welke in de oorspronkelijke litigieuze handelingen zijn genoemd en in het vorige punt zijn weergegeven.

Procedure bij het Gerecht en bestreden arrest

11 Bij verzoekschrift van 17 juni 2022 heeft rekwirante het Gerecht verzocht om nietigverklaring van de litigieuze handelingen, voor zover zij haar betreffen, en om vergoeding van de immateriële schade die zij stelt te hebben geleden als gevolg van de vaststelling van die handelingen. In het kader van haar beroep tot nietigverklaring voerde zij met name aan dat de Raad een beoordelingsfout had gemaakt door zich op het standpunt te stellen dat zij in de zin van met name

artikel 1, lid 1, in fine, van besluit 2014/145 (hierna: „verbondenheidscriterium") „verbonden" was met haar echtgenoot, aan wie beperkende maatregelen waren opgelegd op grond van met name artikel 1, lid 1, onder a), van dat besluit [hierna: „criterium a)"].

12 In de punten 67 tot en met 85 van het bestreden arrest heeft het Gerecht rekwirantes middel dat is ontleend aan een beoordelingsfout, afgewezen. Na in de punten 74 tot en met 76 van dat arrest te hebben geoordeeld dat het begrip „verbonden" met name betrekking had op leden van een en dezelfde familie die verbonden waren door gemeenschappelijke belangen die verder gingen dan hun onderlinge familierelatie en dat aan deze definitie niet werd afgedaan door overweging 7 van beide oorspronkelijke litigieuze handelingen, heeft het Gerecht in de punten 77 en 78 van dat arrest vastgesteld dat rekwirante – lid van de raad van bestuur van de stichting Timchenko – en haar echtgenoot de oprichters waren van deze stichting en daarin een actieve rol vervulden, aangezien zij rechtstreeks betrokken waren bij de operationele activiteiten en over aanzienlijke bevoegdheden beschikten.

13 Het Gerecht heeft daaruit, in punt 79 van dat arrest, afgeleid dat de Raad, zonder een beoordelingsfout te maken, zich op het standpunt kon stellen dat rekwirante binnen de stichting Timchenko verbonden was met haar echtgenoot – die met name zelf, zoals blijkt uit het arrest van 6 september 2023, Timchenko/Raad (T-252/22, EU:T:2023:496), voldeed aan criterium a) – en bijgevolg beperkende maatregelen tegen haar kon vaststellen.

14 Bovendien heeft het Gerecht het argument van rekwirante dat haar activiteiten binnen de stichting Timchenko geen verband hielden met de invasie van Oekraïne, afgewezen in punt 82 van het bestreden arrest, op grond dat criterium a) niet in een dergelijk band voorzag.

15 Het Gerecht heeft, na alle overige middelen van rekwirante alsmede haar vordering tot schadevergoeding te hebben afgewezen, het beroep in zijn geheel verworpen.

Procedure bij het Hof en conclusies van partijen

16 Met haar hogere voorziening verzoekt rekwirante het Hof:

– het bestreden arrest te vernietigen;

– ten gronde uitspraak te doen op het beroep en de litigieuze handelingen nietig te verklaren voor zover zij haar betreffen, en

– de Raad te verwijzen in de kosten van beide instanties.

17 De Raad verzoekt het Hof:

– de hogere voorziening af te wijzen, en

– rekwirante te verwijzen in de kosten.

18 De Europese Commissie verzoekt het Hof:

– de hogere voorziening af te wijzen, en

– rekwirante te verwijzen in de kosten.

Hogere voorziening

19 Ter ondersteuning van haar hogere voorziening voert rekwirante drie middelen aan. Het eerste middel betreft een onjuiste rechtsopvatting waarvan het Gerecht blijk heeft gegeven door het verbondenheidscriterium samen met het begrip „gemeenschappelijke belangen" willekeurig en veel te ruim uit te leggen. Het tweede middel betreft een onjuiste rechtsopvatting bij de uitlegging van de term „onterecht" in overweging 7 van besluit 2022/582. Het derde middel betreft een onjuiste rechtsopvatting bij de uitlegging van dat criterium in het licht van het doel dat met de beperkende maatregelen wordt nagestreefd alsmede schending van de motiveringsplicht.

Eerste middel

Argumenten van partijen

20 Met haar eerste middel verwijt rekwirante het Gerecht blijk te hebben gegeven van een onjuiste rechtsopvatting bij zijn uitlegging van het verbondenheidscriterium. Die uitlegging komt er namelijk op neer dat dit criterium op natuurlijke personen kan worden toegepast louter omdat zij een familieband hebben met een persoon op wie beperkende maatregelen van toepassing zijn, hetgeen in strijd is met de rechtspraak die met name voortvloeit uit het arrest van 13 maart 2012, Tay Za/Raad (C-376/10 P, EU:C:2012:138). Het Gerecht heeft in de punten 74 en 76 van het bestreden arrest met name geoordeeld dat wanneer een natuurlijke persoon een familielid is van een persoon op wie dergelijke maatregelen van toepassing zijn, moet worden aangetoond dat er objectief sprake is van een „verwevenheid van gemeenschappelijke belangen" die niet noodzakelijkerwijs tot uiting hoeft te komen in een economische activiteit of in een gemeenschappelijke juridische structuur hoeft te zijn geformaliseerd. Met deze vage bewoordingen heeft het Gerecht, in strijd met het rechtszekerheidsbeginsel, getracht een zeer groot aantal situaties onder dit criterium te laten vallen, zonder aan te geven welke gemeenschappelijke belangen verder gaan dan louter de familierelatie en zonder het begrip „verwevenheid van gemeenschappelijke belangen" nader toe te lichten.

21 Hoewel rekwirante erkent dat rekening moet worden gehouden met de context en de omstandigheden van elk geval, is zij van mening dat het Gerecht had moeten uitleggen in welk opzicht die gemeenschappelijke belangen naar hun aard, kwaliteit en aantal verder gaan dan louter de belangengemeenschap die inherent is aan elke familierelatie, teneinde te kunnen oordelen dat er objectief sprake is van een dergelijke verwevenheid. Het Gerecht is echter in het bestreden arrest tot de slotsom gekomen dat rekwirante verbonden was met haar echtgenoot, zonder enige zakelijke banden of soorten gemeenschappelijke belangen – hetzij economische, kapitaal- of andere banden – tussen de echtgenoten aan te wijzen die verder gaan dan de familierelatie die hen verbindt. Rekwirante verduidelijkt dat het Gerecht in de punten 77 en 78 van het bestreden arrest slechts een verbondenheid tussen haar en haar echtgenoot heeft afgeleid uit de gebruikelijke functies en bevoegdheden die samenhangen met de hoedanigheid van oprichter van een liefdadigheidsinstelling, terwijl het gemeenschappelijke belang van de echtgenoten bij de uitoefening van een liefdadigheidsactiviteit deel uitmaakt van hun familierelatie.

22 De Raad is van mening dat rekwirante de beoordeling van de feiten door het Gerecht in de punten 77 en 78 van het bestreden arrest ter discussie wil stellen. Behoudens in het geval van een onjuiste opvatting, die door rekwirante in casu niet wordt aangevoerd, levert de beoordeling van de feiten en het bewijs echter geen rechtsvraag op die door het Hof kan worden getoetst in hogere voorziening, zodat de argumenten van rekwirante op dat punt niet-ontvankelijk moeten worden verklaard. Voor het overige betwist de Raad rekwirantes argumenten ten gronde.

23 De Commissie betwist de gegrondheid van rekwirantes argumenten.

Beoordeling door het Hof

– *Ontvankelijkheid*

24 Er zij aan herinnerd dat de hogere voorziening krachtens artikel 256 VWEU en artikel 58 van het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Unie beperkt is tot rechtsvragen. Het Gerecht is bij uitsluiting bevoegd om de relevante feiten vast te stellen en te beoordelen, alsmede om de bewijzen te beoordelen. De beoordeling van deze feiten en bewijzen levert, behoudens het geval van een onjuiste opvatting daarvan, geen rechtsvraag op die als zodanig door het Hof kan worden getoetst in hogere voorziening (arrest van 4 oktober 2024, Ferriere Nord/Commissie, C-31/23 P, EU:C:2024:851, punt 89 en aldaar aangehaalde rechtspraak). Het Hof is daarentegen krachtens artikel 256 VWEU bevoegd om toezicht uit te oefenen op de wijze waarop het Gerecht deze feiten juridisch heeft gekwalificeerd en op de rechtsgevolgen die het daaraan heeft verbonden (arrest van 1 oktober 2014, Raad/Alumina, C-393/13 P, EU:C:2014:2245, punt 16 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

25 In casu is de Raad van mening dat rekwirante met een aantal van haar argumenten de beoordeling door het Gerecht van de feiten en bewijzen in de punten 77 en 78 van het bestreden arrest ter discussie wil stellen.

26 Dit argument inzake niet-ontvankelijkheid kan niet slagen. Uit de hogere voorziening blijkt namelijk duidelijk dat rekwirante met haar eerste middel niet beoogt de feitelijke vaststellingen en beoordelingen van het Gerecht in de punten 77 en 78 van het bestreden arrest met betrekking tot de verbondenheid met haar echtgenoot ter discussie te stellen. Door deze punten te bekritiseren verwijt zij het Gerecht in punt 79 van dat arrest te hebben geoordeeld dat er sprake was van een dergelijke verbondenheid, zonder – in strijd met de criteria die het Gerecht nochtans in de punten 74 en 76 van dat arrest had vastgesteld – te hebben aangewezen welke gemeenschappelijke belangen tussen de twee echtgenoten verder gaan dan louter een familierelatie. In die omstandigheden hebben de argumenten van rekwirante betrekking op de toetsing van de juridische kwalificatie van de feiten en op de rechtsgevolgen die het Gerecht daaraan heeft verbonden in de zin van de in punt 24 van het onderhavige arrest in herinnering gebrachte rechtspraak. Bijgevolg is het eerste middel in zijn geheel ontvankelijk.

– *Ten gronde*

27 Met haar eerste middel verwijt rekwirante het Gerecht in de eerste plaats dat het, in strijd met de rechtspraak die met name voortvloeit uit het arrest van 13 maart 2012, Tay Za/Raad (C-376/10 P, EU:C:2012:138), in de punten 74 en 76 van het bestreden arrest het verbondenheidscriterium dermate ruim heeft uitgelegd dat het op natuurlijke personen kan worden toegepast louter

omdat zij een familieband hebben met een persoon op wie zelf beperkende maatregelen van toepassing zijn. Zij is tevens van mening dat die ruime uitlegging van het Gerecht in strijd is met het rechtszekerheidsbeginsel.

28 Het Gerecht heeft in de punten 74 en 76 van het bestreden arrest in casu geoordeeld dat het begrip „verbonden” met name betrekking heeft op natuurlijke of rechtspersonen die in het algemeen door gemeenschappelijke belangen zijn verbonden, zonder dat er evenwel een band uit hoofde van een economische activiteit is vereist. Dit begrip heeft dus betrekking op elke natuurlijke persoon die een band heeft die verder gaat dan de familierelatie die hem verbindt met een persoon op wie beperkende maatregelen van toepassing zijn. Het Gerecht heeft verduidelijkt dat, wanneer deze personen door een familierelatie zijn verbonden, moet worden aangetoond dat er objectief sprake is van een „verwevenheid van gemeenschappelijke belangen”, die niet noodzakelijkerwijs hoeft te zijn geformaliseerd in een daartoe in het leven geroepen juridische structuur.

29 Deze definitie komt er niet op neer dat het begrip „verbonden” wordt beperkt tot het bestaan van een loutere familieband. De door het Gerecht gegeven uitlegging impliceert immers dat gemeenschappelijke belangen die objectief verder gaan dan die familieband, moeten worden aangetoond opdat de leden van een familie kunnen worden geacht „verbonden” te zijn in de zin van het verbondenheidscriterium.

30 Aldus heeft het Gerecht geoordeeld dat de gemeenschappelijke belangen van dergelijke leden verder moeten gaan dan louter de belangengemeenschap die inherent is aan elke familierelatie.

31 Aangezien het volstaat dat dergelijke gemeenschappelijke belangen objectief verder gaan dan de familierelatie tussen de twee betrokken personen, is het – zoals het Gerecht terecht heeft geoordeeld en anders dan rekwirante stelt – niet noodzakelijk dat deze belangen tot uiting komen in een economische activiteit of in een juridische structuur zijn geformaliseerd.

32 Gelet op het feit dat de term „verbondenheid” met name in artikel 1, lid 1, in fine, van besluit 2014/145 in het algemeen wordt gebruikt zonder nadere precisering of context en dat – zoals in wezen ook blijkt uit de overwegingen 6 en 7 van elk van de oorspronkelijke litigieuze handelingen – het opleggen van beperkende maatregelen aan personen die verbonden zijn met andere personen die zelf aan dergelijke maatregelen zijn onderworpen, beoogt te vermijden dat die maatregelen worden omzeild (zie naar analogie arresten van 14 juni 2018, Makhlouf/Raad, C-458/17 P, EU:C:2018:441, punt 79, en 1 oktober 2020, Souruh/Raad, C-350/19 P, EU:C:2020:784, punt 83), moet het begrip „verbonden” ruim worden uitgelegd zodat het niet kan worden beperkt tot personen die met elkaar verbonden zijn door zakelijke, economische of kapitaalbanden (zie naar analogie arrest van 11 november 2021, Bank Sepah, C-340/20, EU:C:2021:903, punt 56).

33 Het Gerecht heeft overigens het rechtszekerheidsbeginsel niet geschonden door het begrip „verbonden” uit te leggen zoals in punt 28 van het onderhavige arrest. Er zij immers aan herinnerd dat dit beginsel, dat vereist dat rechtsregels duidelijk en nauwkeurig zijn alsook dat de toepassing ervan voorzienbaar is voor de justitiabelen, in het bijzonder wanneer die regels nadelige gevolgen kunnen hebben, niet aldus kan worden opgevat dat het de wetgever of de Unierechter verplicht om in het kader van een norm die door eerstgenoemde is vastgesteld en door laatstgenoemde is uitgelegd, de verschillende concrete gevallen te noemen waarop een abstracte norm kan worden toegepast, aangezien al die gevallen niet vooraf kunnen worden

bepaald [zie in die zin arrest van 4 oktober 2024, Litouwen e.a./Parlement en Raad (Mobiliteitspakket), C-541/20–C-555/20, EU:C:2024:818, punten 159 en 160 en aldaar aangehaalde rechtspraak].

34 Zoals de advocaat-generaal in punt 55 van haar conclusie heeft benadrukt, heeft het Gerecht – zoals blijkt uit punt 28 van het onderhavige arrest – in de punten 74 en 76 van het bestreden arrest voldoende duidelijke en nauwkeurige criteria vastgesteld voor de toepassing van dit begrip in het geval van twee personen die door een familieband zijn verbonden, terwijl het niet verplicht was om in detail de gevallen te vermelden waarin dat begrip kon worden toegepast, aangezien het ruim moet worden uitgelegd en – zoals het Gerecht heeft opgemerkt in punt 74 van het bestreden arrest en zoals rekwirante zelf erkent in haar schrifturen voor het Hof – het soort van relatie dat onder dit begrip kan vallen afhankelijk is van „de betrokken context en omstandigheden”.

35 In de tweede plaats verwijt rekwirante het Gerecht in punt 79 van het bestreden arrest te hebben geoordeeld dat zij verbonden was met haar echtgenoot, terwijl het – anders dan het in de punten 74 tot en met 76 van dat arrest had aangekondigd – in het licht van de in de punten 77 en 78 van dat arrest weergegeven feitelijke bevindingen niet heeft vastgesteld dat er objectief sprake was van een „verwevenheid van gemeenschappelijke belangen” tussen de twee echtgenoten die verder gaat dan hun familierelatie.

36 Er zij aan herinnerd dat bij de toetsing van de wettigheid van de redenen waarop het besluit tot plaatsing of handhaving van de naam van een persoon op de lijst van personen op wie beperkende maatregelen van toepassing zijn, de doeltreffendheid van de rechterlijke toetsing zoals gewaarborgd door artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie vereist dat de Unierechter niet alleen nagaat of de aangevoerde redenen voldoende nauwkeurig en concreet zijn, maar ook of die redenen – of ten minste één daarvan – op zich een toereikende grondslag vormen voor dat besluit. Bovendien moet de Unierechter zich ervan vergewissen dat dit besluit, dat voor de betrokkene een individuele strekking heeft, berust op een voldoende solide feitelijke grondslag. Dat betekent dat de feiten die zijn aangevoerd in de uiteenzetting van redenen waarop dat besluit steunt, worden gecontroleerd, zodat de rechterlijke toetsing niet enkel een beoordeling van de abstracte waarschijnlijkheid van de aangevoerde redenen inhoudt, maar zich uitstrekt tot de vraag of die redenen, of ten minste één daarvan die op zich toereikend wordt geacht om als grondslag te dienen voor dat besluit, zijn gestaafd (zie in die zin arresten van 18 juli 2013, Commissie e.a./Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P en C-595/10 P, EU:C:2013:518, punten 118 en 119; 28 november 2013, Raad/Manufacturing Support & Procurement Kala Naft, C-348/12 P, EU:C:2013:776, punten 72 en 73 en aldaar aangehaalde rechtspraak, en 19 december 2018, Azarov/Raad, C-530/17 P, EU:C:2018:1031, punt 22 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

37 Zoals blijkt uit punt 47 van het bestreden arrest dat in de hogere voorziening niet wordt betwist, zijn op basis van het verbondenheidscriterium tegen rekwirante beperkende maatregelen vastgesteld omdat zij via haar optreden binnen de stichting Timchenko betrokken was bij de publieke activiteiten van haar echtgenoot, Timchenko, en daarvan profijt trok.

38 Het Gerecht heeft in de punten 77 en 78 van het bestreden arrest aangegeven dat rekwirante en haar echtgenoot de stichting Timchenko hebben opgericht en rechtstreeks betrokken waren bij de operationele activiteiten ervan. Het heeft ook vastgesteld dat hun actieve rol binnen deze stichting met name wordt bevestigd door de functies en bevoegdheden die zij daarin uitoefenen.

Het Gerecht kan dus niet worden verweten niet te hebben onderzocht of deze feiten voldeden aan de in de punten 74 tot en met 76 van het bestreden arrest geformuleerde criteria voor het begrip „verbonden”.

39 Bijgevolg moet, anders dan rekwirante stelt, worden vastgesteld – zoals de advocaat-generaal heeft opgemerkt in punt 62 van haar conclusie – dat het Gerecht, om in punt 79 van het bestreden arrest te oordelen dat rekwirante met haar echtgenoot verbonden was in de zin van het verbondenheidscriterium, op goede gronden heeft kunnen oordelen dat deze echtgenoten waren verbonden door gemeenschappelijke belangen die verder gaan dan louter de belangengemeenschap die inherent is aan elke familierelatie, zelfs wanneer het om een echtelijke relatie gaat.

40 Gelet op een en ander dient het eerste middel ongegrond te worden verklaard.

Tweede middel

Argumenten van partijen

41 Met haar tweede middel verwijt rekwirante het Gerecht blijk te hebben gegeven van een onjuiste rechtsopvatting bij de uitlegging van de term „onterecht” in overweging 7 van besluit 2022/582. Door te voorzien in de mogelijkheid om het verbondenheidscriterium toe te passen op familieleden die onterecht profiteren van een persoon die zelf aan beperkende maatregelen is onderworpen, heeft de Uniewetgever willen voorkomen dat die familieleden louter wegens hun familiale band aan die maatregelen worden onderworpen, en heeft hij vereist dat een ongerechtvaardigd voordeel – dat wil zeggen een bijzonder voordeel van een zekere intensiteit die verder gaat dan een normale familierelatie – wordt aangetoond.

42 In punt 76 van het bestreden arrest heeft het Gerecht de term „onterecht” aldus uitgelegd dat het bewijs moet worden geleverd van een moreel element dat aan het betrokken familielid kan worden toegerekend, namelijk het bewijs dat dit familielid zich ervan bewust moest zijn dat het verkregen voordeel afkomstig was van een persoon die voldeed aan een van de criteria voor de vaststelling van beperkende maatregelen. Afgezien van het feit dat het onmogelijk is om aan te tonen dat een dergelijk bewustzijn ontbreekt, is rekwirante van mening dat de door het Gerecht gegeven uitlegging „onredelijk” is, aangezien niet wordt uitgelegd hoe dit bewustzijn de uit een familierelatie voortvloeiende voordelen objectief gezien ongerechtvaardigd zou kunnen maken. Bovendien zou deze uitlegging erop neerkomen dat het betrokken familielid wordt verplicht om bij voorbaat te bepalen of de persoon met wie hij door een familieband is verbonden, voldoet aan de in een handeling zoals besluit 2014/145 vastgestelde criteria voor plaatsing op de lijst, hetgeen in strijd is met het beginsel van voorzienbaarheid.

43 De Raad en de Commissie betwisten de argumenten van rekwirante, maar zijn het er subsidiair over eens dat het Gerecht de term „onterecht” inderdaad onjuist heeft uitgelegd.

Beoordeling door het Hof

44 Met haar tweede middel verwijt rekwirante het Gerecht in wezen dat het in punt 76 van het bestreden arrest de term „onterecht” in overweging 7 van besluit 2022/582, te weten een van de twee oorspronkelijke litigieuze handelingen, onjuist heeft uitgelegd.

45 Zowel in overweging 7 van besluit 2022/582 als in overweging 7 van uitvoeringsverordening 2022/581 – de tweede van de oorspronkelijke litigieuze handelingen – staat te lezen dat beperkende maatregelen kunnen worden opgelegd aan natuurlijke personen die verbonden zijn met vooraanstaande zakenlieden in economische sectoren die een belangrijke inkomstenbron vormen voor de regering van de Russische Federatie, en dat de aan die personen verbonden natuurlijke personen familieleden kunnen omvatten – zoals voortvloeit uit de bewoordingen „met inbegrip van" – die hier „onterecht" voordeel bij hebben.

46 Het Gerecht heeft in punt 76 van het bestreden arrest met name verklaard dat de Uniewetgever, door gebruik te maken van het bijwoord „onterecht", de aandacht heeft willen vestigen op het feit dat het betrokken familielid zich ervan bewust moest zijn dat het verkregen voordeel afkomstig was van een persoon die voldeed aan een van de criteria die de vaststelling van beperkende maatregelen rechtvaardigen.

47 Partijen zijn het er unaniem over eens dat in dit verband moet worden geoordeeld dat het Gerecht het bijwoord „onterecht" in overweging 7 van beide oorspronkelijke litigieuze handelingen onjuist heeft uitgelegd.

48 Ten eerste blijkt uit de formulering van overweging 7 van beide oorspronkelijke litigieuze handelingen echter niet dat het feit dat het voordeel onterecht is verkregen, noodzakelijkerwijs opzet veronderstelt, namelijk dat het betrokken familielid zich daarvan bewust was.

49 Ten tweede kan het begrip „verbonden" niet overeenkomen met of worden beperkt tot de gevallen waarin een familielid profijt trekt van een persoon op wie beperkende maatregelen van toepassing zijn omdat dat familielid zich ervan bewust is dat dit voordeel afkomstig is van een persoon die aan een of meer criteria voor plaatsing op de lijst voldoet. Gelet op het feit dat de op grond van het verbondenheidscriterium opgelegde beperkende maatregelen, zoals blijkt uit punt 32 van het onderhavige arrest, beogen te vermijden dat die maatregelen worden omzeild, kan een dergelijke doelstelling immers niet volledig en doeltreffend worden bereikt indien stelselmatig zou moeten worden aangetoond dat het betrokken familielid zich daarvan bewust was. De uitlegging die het Gerecht heeft gegeven aan de term „onterecht" is derhalve in strijd met het doel van het verbondenheidscriterium.

50 In die omstandigheden moet worden geoordeeld dat overweging 7 van beide oorspronkelijke litigieuze handelingen – gelet op het gebruik van de uitdrukking „met inbegrip van" – louter ter illustratie en dus onverminderd andere verbondenheidsvormen, het begrip „verbonden" beoogt te verduidelijken wanneer de twee personen door een familieband zijn verbonden. Die overweging 7 weerspiegelt het idee dat – zoals wordt uiteengezet in de punten 30 en 31 van het onderhavige arrest – aan een natuurlijke persoon geen beperkende maatregelen kunnen worden opgelegd wanneer deze niet door gemeenschappelijke belangen die objectief verder gaan dan de familieband die hen verenigt, is verbonden met personen op wie zelf dergelijke maatregelen van toepassing zijn.

51 De onjuiste uitlegging waarvan het Gerecht in de laatste volzin van punt 76 van het bestreden arrest blijk heeft gegeven, heeft echter geen invloed op het dictum van het bestreden arrest, dat op andere rechtsgronden gerechtvaardigd voorkomt, zodat dit arrest niet hoeft te worden vernietigd (arrest van 6 oktober 2021, Prosegur Compañía de Seguridad/Commissie, C-55/19 P, EU:C:2021:797, punt 106 en aldaar aangehaalde rechtspraak).

52 De onjuiste uitlegging door het Gerecht van de term „onterecht” doet immers niet af aan de uitlegging die het in punt 74 en in de eerste volzin van punt 76 van het bestreden arrest heeft gegeven aan het begrip „verbonden” in het geval van leden van een en dezelfde familie, aangezien deze uitlegging – zoals blijkt uit de punten 29 tot en met 32 van het onderhavige arrest – geen blijk geeft van onjuiste rechtsopvattingen.

53 Bovendien heeft de onjuiste uitlegging door het Gerecht geen invloed op de beoordeling van de gegrondheid van de reden waarom tegen rekwirante beperkende maatregelen zijn vastgesteld. Het Gerecht heeft namelijk in geen enkel punt van het bestreden arrest onderzocht of rekwirante zich ervan bewust was dat het profijt dat zij uit haar deelname aan de publieke activiteiten van haar echtgenoot kon trekken via de stichting Timchenko, afkomstig was van een persoon die voldeed aan een van de in besluit 2014/145 en verordening nr. 269/2014 gestelde criteria voor plaatsing op de lijst.

54 Gelet op een en ander dient het tweede middel ongegrond te worden verklaard.

Derde middel

Argumenten van partijen

55 Met haar derde middel voert rekwirante aan dat het Gerecht in punt 82 van het bestreden arrest blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting en zijn motiveringsplicht niet is nagekomen door zich ertoe te beperken haar argument dat haar activiteiten binnen de stichting Timchenko geen verband hielden met de invasie van Oekraïne, af te wijzen op de enkele grond dat criterium a), dat de vaststelling van beperkende maatregelen tegen haar echtgenoot rechtvaardigde, niet in een dergelijk verband voorzag. Aangezien de op grond van het verbondenheidscriterium tegen rekwirante vastgestelde beperkende maatregelen noodzakelijk moeten zijn voor de verwezenlijking van de nagestreefde doelstellingen die door de regeling inzake beperkende maatregelen tegen de Russische Federatie zijn ingesteld, namelijk druk uitoefenen op de regering van de Russische Federatie en de kosten verhogen van de door deze staat gevoerde acties – die erop gericht zijn de territoriale integriteit, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Oekraïne te ondermijnen –, is rekwirante van mening dat het Gerecht in dat punt van het bestreden arrest had moeten uitleggen in welk opzicht de aan haar opgelegde beperkende maatregelen het mogelijk maakten om die doelstellingen te bereiken.

56 De Raad en de Commissie betwisten rekwirantes argumenten, met dien verstande dat de Raad van mening is dat het derde middel, voor zover het betrekking heeft op de evenredigheid van het verbondenheidscriterium en de op grond daarvan vastgestelde beperkende maatregelen, niet-ontvankelijk is aangezien rekwirante voor het Gerecht had verklaard dat zij afzag van het middel inzake schending van het evenredigheidsbeginsel.

Beoordeling door het Hof

57 Met haar derde middel verwijt rekwirante het Gerecht in wezen dat het blijk heeft gegeven van een onjuiste rechtsopvatting en zijn motiveringsplicht niet is nagekomen door in punt 82 van het bestreden arrest niet te hebben onderzocht en toegelicht of en in welk opzicht de aan haar

opgelegde beperkende maatregelen het mogelijk maken de doelstellingen te verwezenlijken die worden nagestreefd door de regeling inzake beperkende maatregelen tegen de Russische Federatie.

58 Om te beginnen moet worden benadrukt dat rekwirante in haar memorie van repliek bevestigt dat zij met dit middel niet betoogt dat het evenredigheidsbeginsel is geschonden, maar dat het Gerecht volgens haar had moeten onderzoeken of er – gezien het feit dat de gemeenschappelijke belangen met haar echtgenoot verder gaan dan hun onderlinge familieband – een toereikende band bestond tussen haar en de situatie die door de regeling inzake beperkende maatregelen tegen de Russische Federatie wordt beoogd. In die omstandigheden behoeft geen uitspraak te worden gedaan over de door de Raad aangevoerde niet-ontvankelijkheidsgrond.

59 Ten gronde moet worden opgemerkt dat het Gerecht in punt 82 van het bestreden arrest het argument van rekwirante heeft afgewezen dat haar activiteiten binnen de stichting Timchenko geen verband houden met de invasie van Oekraïne. Het Gerecht heeft er in dit verband op gewezen dat criterium a), dat met name is opgenomen in besluit 2014/145, niet bepaalde dat een dergelijk verband moest worden aangetoond.

60 Daarbij heeft het Gerecht geen blijk gegeven van een onjuiste rechtsopvatting en zijn motiveringsplicht niet geschonden.

61 Ten eerste, zoals het Gerecht in punt 82 van het bestreden arrest in wezen terecht heeft geoordeeld, bepaalt namelijk noch het criterium a) – op grond waarvan beperkende maatregelen zijn opgelegd aan rekwirantes echtgenoot – noch het verbondenheidscriterium – op grond waarvan deze maatregelen zijn opgelegd aan rekwirante – dat de Raad moet bewijzen dat de activiteiten van rekwirante verband houden met de destabiliserende acties of beleidsmaatregelen van de Russische Federatie tegen Oekraïne. Het verbondenheidscriterium vereist enkel dat er een verband bestaat tussen de betrokken persoon en de persoon met wie hij is verbonden, en op wie zelf beperkende maatregelen van toepassing zijn op grond van een ander criterium voor de plaatsing op een lijst.

62 De motivering van het Gerecht is overigens in overeenstemming met de rechtspraak van het Hof volgens welke het belang van de met een Uniehandeling nagestreefde doeleinden waarbij een regeling inzake beperkende maatregelen is vastgesteld, zelfs aanzienlijke negatieve gevolgen kan rechtvaardigen voor bepaalde personen, ook voor degenen die – net zoals personen die verbonden zijn met een persoon op wie of een entiteit waarop beperkende maatregelen van toepassing zijn – op geen enkele wijze verantwoordelijk zijn voor de situatie naar aanleiding waarvan de betrokken maatregelen zijn vastgesteld (zie in die zin arrest van 3 september 2008, Kadi en Al Barakaat International Foundation/Raad en Commissie, C-402/05 P en C-415/05 P, EU:C:2008:461, punten 361 en 362).

63 Ten tweede hoefde het Gerecht – om te antwoorden op het argument van rekwirante dat haar activiteiten binnen de stichting Timchenko geen verband hielden met de invasie van Oekraïne – in die omstandigheden geenszins de afzonderlijke vraag te onderzoeken of de op grond van het verbondenheidscriterium aan rekwirante opgelegde beperkende maatregelen het mogelijk maakten de doelstellingen te verwezenlijken die worden nagestreefd door de regeling inzake beperkende maatregelen die door de Unie tegen de Russische Federatie is vastgesteld. Voor het overige volstaat het eraan te herinneren dat de aan verbonden personen zoals rekwirante opgelegde beperkende maatregelen – zoals blijkt uit punt 32 van het onderhavige arrest – beogen te vermijden dat de beperkende maatregelen die primair zijn opgelegd aan personen die met hen

zijn verbonden, worden omzeild, zodat het hoe dan ook niet van belang is om te onderzoeken of de tegen rekwirante vastgestelde beperkende maatregelen het tevens mogelijk maken de andere doelstellingen te verwezenlijken die deze regeling volgens het door haar in punt 55 van het onderhavige arrest samengevatte betoog nastreeft.

64 Derhalve moet ook het derde middel ongegrond worden verklaard en moet de hogere voorziening bijgevolg in haar geheel worden afgewezen.

Kosten

65 Artikel 184, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof bepaalt dat wanneer de hogere voorziening ongegrond is, het Hof over de kosten beslist. Volgens artikel 138, lid 1, van dit Reglement, dat krachtens artikel 184, lid 1, ervan van toepassing is op de procedure in hogere voorziening, wordt de in het ongelijk gestelde partij verwezen in de kosten voor zover dat is gevorderd.

66 Aangezien rekwirante in het ongelijk is gesteld, moet zij overeenkomstig de vordering van de Raad en de Commissie worden verwezen in de kosten.

Het Hof (Vijfde kamer) verklaart:

1) De hogere voorziening wordt afgewezen.

2) Elena Petrovna Timchenko wordt verwezen in de kosten.

ondertekeningen